

Otázka: Ekonomická situace USA

Předmět: Ekonomie

Přidal(a): tCZ

1. Úvod

Spojené státy americké jsou největší ekonomikou světa s HDP přes 15 bil. USD. Z hlediska zahraničního obchodu byly USA v roce 2010 třetím největším vývozcem zboží na a současně i největším dovozcem zboží na světě. Dnes trpí následky hypoteční krize a ve spojení s velkými válečnými výdaji se ocitá v obrovském státním dluhu.

2. Historie

2.1. Velká hospodářská krize v roce 1929

Krizi v roce 1929 odstartoval krach na newyorské burze a postupně se rozšířila po celém světě.

Bylo po první světové válce a evropské země byly silně zadluženy u USA, které v té době byly nejsilnější průmyslovou a finanční mocností. Tomuto faktu napomohlo zejména to, že válka USA příliš nezasáhla. Spojené státy zažívaly velký ekonomický rozmach, zásoby podniků byly nadměrné a zboží bylo dostupné pro všechny a ceny akcií rostly. Brzy byl takový nadbytek, že

podniky museli omezovat výrobu a propouštět zaměstnance.

Akcie byly silně nadhodnoceny a v září 1929 poprvé zakolísaly. Střídání hodnot pokračovalo až do 20. října, kdy akcie klesly pod kritickou úroveň a začal mohutný prodej akcií, který se stále zvyšoval. 24. října se prodalo 1,6 milionu akcií. O 4 dny později – 24. října se prodalo dokonce 16 milionů akcií s celkovou finanční ztrátou odhadem 15 miliard dolarů a propadem o 37%.

Velký problém nastal pro banky, které velké množství financí investovali do akcií a neměli žádné finanční rezervy. Nakonec se ukázalo, že banky půjčily velké jmění akciovým spekulantům, kteří už nebyli schopni splácet. Následně začali krachovat i další burzy, což vedlo ke krachu podniků a propouštění zaměstnanců. Nezaměstnanost se vyšplhala až na 12,8% a pokles výroby byl asi poloviční. Lidé v panice začali vybírat peníze z bank, což vedlo k jejich krachu. Spojeným státům trvalo 4 roky, než se začali vzpamatovávat.

Krise se brzy rozšířila do celého světa a v Evropě zasáhla především Německo a Rakousko, které byli na kapitálu USA závislé nejvíce. Světová výroba klesla asi o 38% a nezaměstnaných bylo 40 milionů.

2.2. Hypoteční krize

Na konci 20. století byly časy, kdy nastal obrovský technologický boom. Vznikaly internetové vyhledávače, jako jsou Yahoo, Google nebo Altavista. Také se rozšiřovala mobilní komunikace, především Nokia. Hodnoty technologických akcií stále rostly a pro všechny to byla skvělá příležitost jak zbohatnout a investovat chtěl téměř každý. V USA tou dobou vlastnilo akcie až 80% domácností, některé je nakupovali dokonce i na dluh. Čím více se investovalo do akcií, tím více jejich cena rostla. Tou dobou už jejich ceny začínaly být silně nadhodnocené a ani zdaleka neodpovídali skutečným hodnotám. Vše začalo v roce 2000, kdy došlo k velkému pádu technologických akcií. Jejich cena se prudce snížila a klesala další 2 -3 roky, než se vrátila na původní hodnotu. Nejvíce postižené byli zejména internetové firmy s vyhnanou hodnotou především díky víře akcionářů.

Výsledkem byl krach mnoha společností, propouštění zaměstnanců, omezení výdajů a investic, pokles kurzu dolaru a pokles ekonomiky USA. Proto se do hry přidala americká centrální banka a výrazně snížila základní úrokovou sazbu, čímž postavila na nohy řadu skomírajících firem a rozproudila ekonomiku. Půjčky s nízkým úrokem také pomohli velkému množství domácností a tak se vše obracelo k lepšímu a i ekonomika se začala stále rychleji lepšit.

Levné půjčky měli bohužel i negativní účinky, domácnosti využívali levných úvěrů a nekontrolovatelně utrácet, zejména za spotřební zboží. Domácí výrobci nestačili vyrábět a tak díky vysokému kurzu dolaru, který přinášel nízké ceny zboží ze zahraničí. Lidé začali nakupovat v zahraničí, což způsobilo, že ekonomika začala klesat a ve spojení s odlivem investic a nízkými úroky kurz dolaru se začal snižovat.

Dalším objektem utrácení byli také nemovitosti díky výhodným hypotékám. Právě hypotéky byly příčinou celé krize. Problémem byly především ty s pohyblivou úrokovou sazbou, přestože byly finančně výhodnější, člověk si většinou nemohl být nikdy zcela jistý, že bude schopen splácet například i za pět let. Mnoho lidí, kteří by si za normální situace nemohli dovolit koupit nemovitost, neudolali možnosti výhodných peněz a půjčili si od banky. Bankéři byli velmi benevolentní a kontrola bonity klienta šla stranou. Od roku 2002 si proto pořizovali nemovitosti i ti lidé, o nichž bankéři museli přinejmenším tušit problémy se splácením v horizontu pěti let.

V roce 2002 se v USA prodalo již 973 000 nových rodinných domů, v roce 2003 1 086 000 a v průběhu roku následujícího jejich počet vystřelil až na hodnotu 1 203 000. Počet prodaných nemovitostí rostl v letech 2001 až 2005 o 9 procent ročně, přičemž počet obyvatel USA pouze o jedno procento. Nerostl také jen počet prodaných nemovitostí, ale i jejich cena, která za 4 roky stoupla o 32%. Výsledkem bylo, že v USA bylo odhadem 730 000 nových rodinných domů, které by za normální situace nikdo nekoupil. Hodnota bubliny přemrštěné ceny, která byla cca 20% činila 180 miliard dolarů. Bublina z již existujících domů splaskávala sice déle, ale už tak škodlivá nebyla, protože počet nemovitostí se nijak nezvyšovaly, pouze se měnili majitelé. Celkem bylo v problémovém období 2003-2007 koupeno a následně prodáno 27 milionů již existujících domů. Bublina z těchto domů činila 650 miliard dolarů, ale škodlivá část je výrazně nižší, odhadem jen poloviční. Mnoho lidí nákupem prodělalo, ale stejný počet jím vydělal. Vydělané peníze často mizely v zahraničním zboží, investicích nebo ve vkladech v bankách.

V roce 2004 končilo období extra výhodných úroků, a tak zájem o hypotéky zmizel a o nemovitosti pomalu uvadal. Problémem bylo, že zvyšování úroku dostalo do finančního problému nejméně bonitní domácnosti. Zatímco dříve splátky činily například čtvrtinu rodinného rozpočtu, teď už to byla čtvrtina. V kombinaci se zvyšující cenou pohonných hmot o 75% a následným zvýšením cen zboží o 13% se rodiny dostaly do tísnivé situace a byly nuceny šetřit. V USA tak klesla poptávka po automobilech, elektronice, nábytku, stavebním materiálu a

podobně. Některé domácnosti těžkou situaci neustály a nebyly schopny platit měsíční splátky. Jako výsledek jim byly zabaveny jejich nemovitosti a dostali se do situace před pořízením hypotéky.

Náklady spojené s nesplácením hypotéky proto nese v konečném důsledku banka. Ta nemovitost obratem prodá na trhu a vyčíslí ztrátu, kterou jí zmíněná finanční transakce způsobila. Ztráta banky při nesplácení, zabavení a prodeji jednoho rodinného domu představuje aktuálně v USA zhruba 15 až 25 procent z původní ceny nemovitosti.

Ačkoliv první náznaky budoucích problémů na americkém trhu s nemovitostmi začaly vyplouvat na povrch již v polovině roku 2006, nikdo jim nepřikládal příliš velkou váhu. Naopak bankovní rada FEDu se na svém zasedání paradoxně rozhodla zvýšit základní úrokovou sazbu z 5,00 na 5,25 procenta z obavy nárůstu inflačních tlaků v ekonomice.

Problémy na trhu s nemovitostmi pozvolna narůstaly. FED zatím příliš nereagoval. Pravděpodobně všichni doufali, že se problémy s výstavbou a prodejem vyřeší sami a dále, že k problémům s hypotékami nedojde nebo postižených rodin bude minimum.

Problémy s nemovitostmi skutečně nebyl problém, který bylo třeba řešit. Přebytky nemovitosti trh sám vstřebal během pár let, hůře dopadly pouze stavební firmy, které byly nuceny stavět jen minimálně. Doba průměrného prodeje jednoho domu byla rekordně vysoká, téměř 10 měsíců, což je na pružný trh nemovitostí USA nejvíce od roku 1981. Ceny domů v roce 2008 spadly o více než 22% – průměrný dům stál tehdy asi 200 tisíc dolarů, což bylo v přepočtu 3,2 milionu korun.

Další problém s neschopností domácností splácet hypotéky se však FED přepočítal. Bohužel rizikových rodin bez dostatečných finančních prostředků bylo velké množství. FED sice zareagoval a opět postupně snižoval úroky z 5,25% na 2,25%. To však neznamenalo stejný pokles úroků fixovaných krátkodobě, kde nastalo snížení pouze na 5%. Bylo třeba, aby banky buď prodali nemovitosti dlužníků, nebo vytvořili již zmiňované splátkové kalendáře. I přes veškeré snahy bank byl však počet rodin neschopných splácet tak obrovský – asi 20%, že se brzy položili 2 ze 4 největších bank USA a situace na trhu se začala podobat situaci během velké hospodářské krize.

3. Současnost

Nezaměstnanost se po hluboké ekonomické krizi v roce 2008 držela na poměrně vysoké hodnotě – přes 9%. V současné době se podařila snížit na 8,6%, což je nejméně za posledních 2,5 roku.

Problémem je stále situace na realitním trhu, kde se příliš nelepší propad cen nemovitostí.

Velmi varovný je vývoj státního dluhu, který se pohybuje na úrovni kolem 100 % HDP, což je zhruba kolem 15 bilionů dolarů. Za posledních 5 let se vládní dluh zvýšil o téměř 60 % a zvyšuje se stále rychleji. Už potřetí během roku Kongres selhal ve své snaze najít cestu ke snížení státního dluhu, demokraté odmítají škrtý v programech sociálního a zdravotního zabezpečení a republikáni zase nechtějí připustit jakékoli zvýšení daní. Zatím plánované škrtý pro rok 2013 by měli omezit výdaje na obranu o 50%, dalších 50% by se mělo dotknout financování vědy a výzkumu, ochrany životního prostředí, FBI, pohraniční stráže a federálního či daňového úřadu.

USA je již od roku 1917 zákonem stanoven limit na výši federálního dluhu. Zatímco první limit byl tehdy určen ve výši 11,5 miliardy USD, dle v současné době platného zákona je maximální federální zadlužení stanoveno na 16,69 bilionu USD. Od roku 1962 byl zákonný limit zvýšen již 75krát, z toho 11krát od roku 2001. Na první pohled se tedy zdá, že limit příliš neplní svůj účel, tj. nedokáže zabránit nárůstu dluhu, neboť v případě potřeby ho Kongres vždy navýší. V roce 2011 však byla situace jiná. Jednání o navýšení limitu se vedla do poslední chvíle a hrozilo, že vláda se ocitne v situaci, kdy nebude schopna financovat své výdaje a fakticky tak zbankrotuje.

Podle statistického úřadu USA (2010) žije ve spojených státech 44 milionů lidí pod hranicí chudoby, což je zhruba 14% obyvatel, tedy každý sedmý. Chudoba postihla jak absolventy vysokých škol, tak střední stav, nejvíce však hispánce a děti, kdy matky celé pětiny z nich nemají dostatek peněz na nákup základních potravin. Tato situace je současně nejhorší od roku 1964, kdy prezident Lyndon Johnson vyhlásil chudobě válku a následně prosadil v Kongresu rozsáhlé reformy systému sociálního zabezpečení.

4. USA a vliv ostatních států

V posledních měsících na ekonomiku USA zapůsobilo kromě zvyšování pohonných hmot také do určité míry například zemětřesení v Japonsku. V dodavatelském řetězci nastaly rozsáhlé

výpadky, zejména v automobilovém průmyslu, kdy řadě továrnám chyběly japonské součástky. V současné době ekonomiku brzdí zejména krize Evropské unie, která je největším obchodním partnerem USA. 29.11.2011 se uskutečnil summit ve Washingtonu, kde se dohodli představitelé USA a EU na vzájemné pomoci a podpoře.

5. Literatura

1. Úvod

- *Hospodářské noviny, Businessinfo.cz*

2. Historie

a. Velká hospodářská krize v roce 1929

o Finance.idnes.cz

b. Hypoteční krize

o Euroekonom.cz

3. Současnost

- *Aktualne.centrum.cz, ekonomika.idnes.cz*

4. USA a vliv ostatních států

- *Byznys.ihned.cz, ČTK*